
ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 070:[82-92:338.45]

DOI [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.3\(43\).2](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.3(43).2)

О. М. Бикова

кандидат наук із соціальних комунікацій
доцент кафедри журналістики та нових медіа Інституту журналістики
e-mail: sonce01_84@ukr.net, ORCID iD 0000-0001-7533-9277
Київський університет імені Бориса Грінченка
вул. М. Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна

ВИРОБНИЧА ТЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ХУДОЖНЬОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В ЗБІРЦІ РЕПОРТАЖІВ В. ВЛАДКА «ДОНБАС – ЗОЛОТА КРАЇНА»

Мета дослідження – виявити жанрово-стильові особливості репортажу на виробничу тематику на прикладі збірки В. Владка «Донбас – золота країна».

Методологія дослідження. Відповідно до мети, процес дослідження вимагав комплексного застосування таких методів, як: індуктивно-дедуктивний – для спостереження та опису виокремлених характеристик репортажу на виробничу тематику; описово-аналітичний – для аналізу текстових засобів реалізації жанроутворювальних ознак репортажу на виробничу тематику з подальшим зіставленням й узагальненням отриманих результатів; бібліографічний – для збору та опрацювання літератури за темою дослідження. Для збирання первинних емпіричних матеріалів застосовано метод спостереження. На основі структурно-функціонального методу здійснено аналіз репортажної збірки В. Владка «Донбас – золота країна». Метод узагальнення дав змогу підсумувати теоретичні положення дослідження й сформулювати комплексне бачення шляхів художньої реалізації виробничої тематики в збірці репортажів В. Владка «Донбас – золота країна».

Результати. Наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. провідною в радянській журналістиці стає тема праці. У тогочасній періодиці все частіше виходять матеріали, в яких журналісти особливу увагу приділяють описові трудових подвигів радянських людей під час кампаній індустріалізації та колективізації, цікавляться роботою заводів, фабрик, колгоспів, зображують віру людей у краще майбутнє. Саме тому надзвичайно популярним із кінця 1920-х рр. стає репортаж на виробничу тематику. На основі аналізу збірки В. Владка «Донбас – золота країна» зроблено висновок, що репортажу на виробничу тематику як жанрово-тематичному різновиду притаманні такі специфічні ознаки: оптимістично-піднесений тон оповіді; акцентування на перевагах соціалістичного шляху розвитку; партійність, ідейність, пафосність; головні герої репортажів – робітники – «будівники світлого комуністичного майбутнього»; натуралістична описовість виробничих процесів; створення ідилічних картин радянського життя; наявність протокольно-декларативних гасел, виробничої лексики, великої кількості фактичного матеріалу (статистичних даних, історичних відомостей).

Новизна. Виокремлено репортаж на виробничу тематику як жанрово-тематичний різновид репортажу.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення навчальних матеріалів з нормативних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Жанри журналістики», «Історія української журналістики», «Теорія і практика журналістської творчості»), спецкурсів і спецсеминарів у закладах вищої освіти для студентів спеціальності «Журналістика».

Ключові слова: репортаж на виробничу тематику, праця, робітник, Донбас, промисловість.

I. Вступ

Наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. провідною в радянській журналістиці стає тема праці. У тогочасній періодиці все частіше виходять матеріали, в яких журналісти особливу увагу приділяють описові трудових подвигів радянських людей під час кампаній індустріалізації та колективізації, цікавляться роботою заводів, фабрик, колгоспів, зображують віру людей у краще майбутнє. Саме тому надзвичайно популярним із кінця 1920-х рр. стає репортаж на виробничу тематику.

Спроби класифікувати репортажі за тематикою факту, якому було присвячено матеріал, робили дослідники Л. Ассуірова, М. Войтек, В. Горохов, В. Пельт та ін. Вони виокремлювали такі різновиди репортажів, як спортивний, судовий, кримінальний, закордонний, військовий, науковий, історичний тощо.

Існує багато різновидів репортажів, сучасні теоретики журналістики і до сьогодні не мають єдиного погляду щодо класифікації його жанрових форм. Бачення й застосування поділу репортажу на жанрові різновиди, характеристики їх ідентифікаційних і типологічних особливостей є відносно новими в теорії та практиці соціально-комунікаційних досліджень, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета нашого дослідження – виявити жанрово-стильові особливості репортажу на виробничу тематику на прикладі збірки В. Владка «Донбас – золота країна».

Відповідно до мети, процес дослідження вимагав комплексного застосування таких методів, як: індуктивно-дедуктивний – для спостереження та опису виокремлених характеристики репортажу на виробничу тематику; описово-аналітичний – для аналізу текстових засобів реалізації жанроутворювальних ознак репортажу на виробничу тематику з подальшим зіставленням й узагальненням отриманих результатів; бібліографічний – для збору та опрацювання літератури за темою дослідження. Для збирання первинних емпіричних матеріалів застосовано метод спостереження. На основі структурно-функціонального методу здійснено аналіз репортажної збірки В. Владка «Донбас – золота країна». Метод узагальнення дав змогу підсумувати теоретичні положення дослідження й сформулювати комплексне бачення шляхів художньої реалізації виробничої тематики в збірці репортажів В. Владка «Донбас – золота країна».

III. Результати

Поява виробничої тематики в репортажах 1920–1930-х рр. зумовлена не лише партійними директивами, вимогами до журналіста описати у своєму матеріалі роботу промислових комбінатів, фабрик і заводів, а й потребами читацької аудиторії. Про це можуть свідчити численні відгуки читачів у тогочасній періодиці, зустрічі журналістів із робітниками заводів і фабрик [12]. Відповідно, у репортера було завдання – зацікавити своїм матеріалом конкретну читацьку аудиторію – робітничий клас.

Репортер виїжджав на місце зведення промислового об'єкта, жив там певний час, а потім документально точно, детально описуючи виробничі процеси та використовуючи технічну, наукову лексику, емоційно відтворював конкретну дійсність, факти через своє безпосереднє авторське сприйняття – очевидця чи учасника подій. Текст репортажу був більш чи менш достовірним, але з «обов'язковою розстановкою політичних акцентів («правильних», зрозуміло), перебільшенням одних фактів і явищ, применшенням чи замовчуванням тих, що не вкладаються в загальну, наперед задану, концепцію» [1]. Репортаж на виробничу тематику давав можливість читачам відчувати себе на місці події, нібито власними очима побачити предмет зображення.

У 1920–1930-х рр. Володимир Владко (справжнє ім'я – Володимир Єремченко) як репортер був відомий серед читацького загалу – він працював у газеті «Харківський пролетар» (1921–1927), потім – у газеті «За індустріалізацію» (1927–1929), у 1929–1930-х рр. був відповідальним секретарем харківського журналу «Радіо»; одна за одною виходили його прозові книги про досягнення перших п'ятирічок: «Балахна – країна паперова» (1930), «140 тисяч автомобілів на рік» (1930), «Наш радянський час» (1930), «Тракторобуд» (1931), «Про посуд» (1931), «Чорна кров землі – нафта» (1931), «1000 кілометрів паперу на добу» (1931), «Люди, кар'єри, домни» (1932).

У період розгортання капітального будівництва на шахтах, заводах, фабриках до Донбасу була прикута особлива увага письменників, журналістів, культурних діячів. От і В. Владко хотів на власні очі побачити, як змінилося життя робітників у містах, як вплинули грандіозні проекти індустріалізації на економіку країни. Його збірка репортажів на виробничу тематику «Донбас – золота країна» побачила світ у 1930 р.

Як зауважує В. Жадько, «сила репортажу – у його достовірності, у документально точному відтворенні дійсності, в умінні змалювати портрети і зафіксувати пейзаж, який підсилює образ, зберегти напруженість, нерідко драматургічність дії» [6, с. 34–35]. На це вказує й І. Прокопенко: «Репортер розповідає тільки про те, що він бачить, спостерігає на власні очі... Кожен наведений у репортажі навіть найдрібніший приклад повинен бути доведений, підтверджений фактом реального існування» [10, с. 42–43]. Орієнтація на фактографічність у репортажі на виробничу те-

матику належить до авторської стратегії, оскільки читач, упізнаючи в матеріалі свою шахту, фабрику, своїх колег, починає довіряти авторові.

Факти – основа репортажів збірки «Донбас – золота країна». Як зазначає М. Галлер, «репортажу потрібен такий інформаційний матеріал, по-перше, щоб показати взаємозв'язок між особливим та загальним... По-друге, потрібні факти, щоб можна було показати значення окремих сцен та епізодів» [4, с. 201]. При цьому репортаж, за словами В. Качкана, – «не просто протокольна хроніка, яка фіксує буквально все. Якраз світогляд автора, широта його кругозору, соціально-політична позиція дають йому змогу відібрати найважливіше, цілеспрямовано провести аналіз, цікаво й доступно передати зображуване» [8, с. 39]. Факти в репортажах В. Владка представлені в супроводі чисел, дат, різних висловлювань, свідчень, утворюючи документальну основу всього матеріалу: «*Фабрика випускає щомісяця 32000 гросів олівців. Грос – це 144 олівці. Отже, на місяць фабрика випускає 4 мільйони і 608 тисяч олівців*» [2, с. 65]; «*Один по одному вантажаться вагони: все за нормою, без запізнення. Вісімнадцять хвилин – і вагон повний... Щодоби рудня відправляє близько 112 вагонів соли. Близько 1835 тони соли щодоби викидають нагору надра землі через шахту – рудню імені Лібкнехта. І цей видобуток щоразу збільшується. Стара-старезна рудня не пам'ятає таких днів. Адже ця рудня працює від 1847-го року*» [2, с. 26–27]. Зокрема, В. Владко детально змальовує здобутки промислової розбудови Донбасу. Факти, пропущені через авторську свідомість, постають у репортажі натхненно, життєрадісно, часто ідеалізовано.

Автор розповідає про реальних людей, трудівників промисловості, будівництва, з якими сам особисто спілкувався. Журналіст прагне якомога більше побачити, зрозуміти та відчутти особисто, почути достовірну інформацію від робітників. Посилання на джерело інформації підвищує достовірність репортажів на виробничу тематику В. Владка: «*Машиніст автомата № 1, молодий майстер Ковальченко, що вчився в закордонних інструкторів, розповів мені: – Автомат працює стисненим повітрям під тиском на три атмосфери...*» [2, с. 31]; «*Ми плазували поруч. Технік безтурботно розповідає: – Тепер ми спускаємося до "вивозу". Тут уже все розроблено, вугілля вийняли, лишилася зверху сама порода. Щоб вона не обвалилася, ми закріплюємо її оцими підпірками*» [2, с. 15]. Називаючи джерело повідомлення, автор підвищує в очах читачів рівень достовірності інформації, і це надає репортажам більшої переконливості, оскільки власна думка репортера узгоджується з думкою компетентної особи.

Усі люди, яких довелося зустріти В. Владкові, мандруючи Донбасом, самовіддано працюють на благо держави, дбаючи передусім про загальні інтереси. Герої репортажів на виробничу тематику – техніки, шахтарі, вибійники, інженери, металурги, машиністи та інші робітники. Це люди нового «радянського» типу, будівники «світлого» соціалістичного майбутнього, які свято вірять в ідеали комуністичного суспільства. Головна мета їхнього життя – працювати заради держави, піднімати народне господарство, виконуючи і перевиконуючи плани, боротися з пережитками капіталістичного минулого: «*Робітники в соціалістичному змаганні перебільшують свої завдання, допомагають урядові збирати гроші на нове будівництво. Зовсім недавно робітники однієї з шахт висунули пропозицію до всіх шахтарів Донбасу: – Перебільшімо завдання, видобудьмо більше вугілля, ніж передбачено пляном! Даймо країні вугілля дешевше, ніж передбачено пляном! І на ці кошти збудуймо нову шахту... Цей приклад свідчить про величезний, гарячий ентузіазм: він охопив шахтарів Донбасу, що будують нову соціалістичну промисловість*» [2, с. 19]. Робітники на підприємствах ладні працювати без відпочинку, їх ентузіазмом керує Комуністична партія. «*Нова радянська людина*» зосереджена на досягненні найвищих результатів будь-якою ціною за якомога коротший часовий проміжок, оскільки батьківщина чекає на її трудовий подвиг, на її самовіддану працю, «*знаючи це, робітники вийшли на соціалістичне змагання: один змагається з іншим, цех з цехом, підприємство з підприємством. І мета цього змагання одна у всіх: – Якнайскорше, якнайшвидше перебудувати підприємства, збільшити видобуток вугілля, виплавлення чавуна, виробництво машин. Цього потребує радянська країна, щоб великими кроками йти просто до здубування соціалізму*» [2, с. 10]. За задумом репортера, приклади таких робітників мають стати для мільйонів радянських читачів взірцями працьовитості, безкорисливості, ідейності та патріотизму.

У збірці репортажів «Донбас – золота країна» В. Владко описує те, що він побачив, почув, відчув під час своєї подорожі регіоном. Читач повинен, вникаючи у написане, уявляти собі те, що відбулося. Як зазначає О. Грабельников, репортер «*зазвичай показує явище, а не розповідає про нього*» [5, с. 235]. Спостереження журналіста мають викликати в читачів такі враження, які дістав для себе автор на місці події, тобто журналіст повинен «*свої чуттєві враження якомога більш наочно і влучно перетворити на зрозумілі асоціації*» [4, с. 162].

Наочність як одна з найважливіших ознак репортажу допомагає читачеві здійснити мандрівку на місце події й створюється в текстах збірки «Донбас – золота країна» завдяки:

1) візуалізації – точній передачі різноманітних деталей. За нашими спостереженнями, для створення візуального ефекту в текстах репортажів збірки «Донбас – золота країна» активно використовується лексика сенсорного сприймання, передусім зорового, оскільки людині звично

пізнавати світ безпосередньо за допомогою органів чуття: «**Я метнув погляд із таймера на автомат. Машина поволі поверталася, конвеєр односив геть од нас пляшки...**» [2, с. 32]; «**Я слухав кулететну стрілянину трубовацьвіного цеху, де в фантастичних спалахуваннях вогняних іскор, що вибухали, народжуються сталеві труби**» [2, с. 50]; «**Я, бадьорий, швидко поплазував уперед і спинився лише тоді, як ми щасливо вилізли в великий хід, де були рейки. Я відчує, що все тіло ние, як побите**» [2, с. 16]. Така лексика допомагає читачеві відтворити цілісну, значною мірою наближену до реальності, картину того, що відбувається, «загострюючи увагу читача і спрямовуючи його до певного каналу сприймання, автор привертає увагу до особливостей предмета розмови, показує його з несподіваного боку, викликаючи емоції та бажання пізнати предмет ближче» [13, с. 58]. Сенсорний характер оповіді (відтворення реального світу) є однією з основних характеристик кінематографічного тексту [9, с. 199];

2) реальної зміни кадрів, які дають «не лише зрине уявлення про подію, але й пожвавлюють хід її відображення» [3, с. 5]. Завдяки швидкій зміні планів у репортажі створюється кінематографічний ефект, коли завдяки динамічному зображенню в читачів виникає ілюзія власного руху відносно описуваної події: «**Вартовий біля воріт перевірів мою перепустку і зачинив за мною двері. Отже, я був на заводі. Моя дорога проходила мимо контори та мимо цехів – до домен. І це було зовсім неблизько. На Краматорському заводі просторінь вимірюється кілометрами. Ішов я довго, ішов я уперто – мимо закурених стін, мимо зводів, що поважно посувалися по рельсах... З усіх боків оглушував голосний гамір і гуркіт стурбованого металю. Люди здавалися маленькими комахами серед величезних брил чавуна та заліза**» [2, с. 35–36];

3) образного відтворення події. Якщо загалом інформаційним жанрам притаманне «фактологічне відображення інформації з вкрапленням образних елементів» [3, с. 8], то для репортажу, навпаки, характерним є посилення зображально-виражальних засобів, оскільки достатньо деталізований емоційно насичений опис швидше потрапляє до свідомості реципієнта, краще запам'ятовується, «викликає певні асоціації, стійкі стереотипи» [13, с. 1]. Наочно-образне відображення дійсності «залучає підсвідому уяву, посилює вагомість, конкретизує і систематизує» [13, с. 15].

Образність у тексті репортажу – не лише засіб надання загальному тону викладу наочності, емоційності, тобто сугестивності, а й засіб переконання реципієнта [3, с. 9]. Репортаж має на меті довести реципієнтові авторську позицію, викликати в нього бажання розібратися в ситуації. Отже, образні засоби «реалізують не лише сюжет дії, а й сюжет думки» [3, с. 10].

Продуктивним засобом образотворення є власне епітети, які посилюють виразність предмета мовлення і тим самим роблять репортаж переконливішим, достовірнішим. Епітети створюють «інформаційно-образну єдність миттєво» [3, с. 10], легко сприймаються читачем та використовуються в тексті для детального змалювання природи, місцевості, зовнішності героїв чи їх характеристик: «**Пообідавши, треба відпочити. Можна це зробити дома, можна в сосновому бору. А якщо людина трохи задрімає – непомітно наблизиться синій вечір, завине і бір і парк у прозорий туманний серпанок присмерку... Вечір минає швидко, змінюючи його, надходить темна і тепла ніч. Небо налягає нижче й нижче, воно немов накриває верхів'я дерев чорним едвобом, що при ньому розкидані миггючі блискавці зірок... І саме тоді впливає з-поза озера величезний помаранчевий місяць...**» [2, с. 68–69]. Так досягається зображальність репортажу, яка допомагає читачеві краще, з певними емоціями, сприймати написане, бо репортер не тільки розповідає про те, що бачив на власні очі, а змальовує «шматочок життя». Епітети в тексті репортажу на виробничу тематику допомагають створити образну картину дійсності і тим самим роблять репортаж переконливішим, виразнішим, достовірнішим.

Автор детально змальовує краєвиди та урбаністичні пейзажі, описує роботу підприємств, характеризує різні виробничо-технологічні процеси, наголошує на природних багатствах регіону. Картини природи дуже точні, влучні й одночасно мальовничі: «**Воно так, що кілометрів за два від станції зелений парк якимсь непомітно обертається в хвоїстий бір. Там – завсіди м'який, запашний, жовтий килим і насипаної хвої, прості й високі стовбури сосен здіймаються вгору, як величезні свічки з жовтого воску; з бору завжди линуць міцні й солодкі пахоць соснової смоли**» [2, с. 68]. Донбаські краєвиди допомагають точніше окреслити час та обставини, у яких відбувається перебіг подій, влучніше передають настрої героїв: «**За мить всі пасажери влипли в вікна. Картина, дійсно, була надзвичайна. Далеко над темною землею, освітлюючи низько навислі мари, колівалась жовтаво-червона заграва. Вона підіймалась високо хвилями, то спалахкуючи, то бліднучи. Зорі врозтіч розбігались від заграви, мерехтіли і тухли, знесилені... На зміну їм кволо спалахкували зорі земні – електричні ліхтарі**» [2, с. 34].

Згадуючи про своїх співрозмовників, передовиків виробництва, робітників, шахтарів, автор інколи дає їм коротку портретну характеристику. Портрети персонажів досить чіткі та точні, їх головна мета – показати смаки героя, його соціальний стан: «**Дмитрові Федоровичу Щербакі – 55 років. Він високий. Над його сивими вусами завжди грають усмішкою великі червоні вуста. Дмитро Федорович – майстер з домни**» [2, с. 37].

Автор збірки репортажів «Донбас – золота країна» спирався, передусім, на власні спостереження, враження, на побачене власними очима та почуте власними вухами, хоча не оминає й статистичних відомостей («*І луганський завод теж росте. Тепер він випускає щомісяця 350 тонн самого залізного емальованого посуду. Вважаймо, що пересічно кожна тонна це щось дві чи дві з половиною тисячі посудини. Тобто, щомісяця луганський завод випускає на ринок щось із 875 тисяч штук посуду*» [2, с. 58]), й історичних довідок («*На весні 1924-го року по берегах річки Міус почалися перші роботи, почалася будівля Штерівської електростанції. Її будували два роки – і восени 1926-го року тут вперше засяло біле електричне світло*» [2, с. 44]), і легенд («*Ще й досі по деяких підручниках і читанках можна натрапити на легенду про те, як стародавні фінікійці винайшли скло. Вони, мовляв, розклали на березі моря вогнище, щоб зварити собі вечерю. Берег був піскуватий. І коли фінікійці, повечерявши, погасили вогнище, вони знайшли під попелом та вугіллям вилівки дивної твердої та прозорої речовини... Це й було скло*» [2, с. 29]).

Подорожуючи Донбасом, автор описує все побачене й почуте, розповідає про недалеку історію та тогочасну дійсність регіону. Зокрема, В. Владко нанизує окремі історії й описи своїм безпосереднім сприйняттям і викладом різнорідного матеріалу в часовій послідовності. Розділи подано за хронологічним принципом: автор описує найбільш значні моменти зі своєї мандрівки Донбасом та із життя людей, що стали персонажами його репортажів.

Характерна ознака циклу репортажів «Донбас – золота країна» – тяжіння до фрагментарності. Текст репортажу поділений на частини, однак зберігає свою цілісність завдяки викладу інформації від 1 особи. Така суб'єктна організація тексту здатна відобразити розумові та емоційні процеси, які відбуваються на момент сприйняття дійсності журналістом [14]. Відповідно, оповідач-репортер сприймається як чоловік ерудований, спостережливий, цікавий, комунікабельний.

Хронологічний тип композиції, яку обрав журналіст, дає змогу не лише описувати події, а й ділитися власними враженнями та думками від побаченого. Спостереження репортера – це часто фіксування усяких дрібниць, які відтворюють колорит тієї епохи.

Так, О. Владка цікавить, насамперед, розвиток промисловості на Донбасі: його шахти, рудні, фабрики, заводи та електростанції. Ґрунтовна поїздка знаходить відтворення в просторових межах – репортер був у шахті Петровських копалень, у соляній рудні біля Артемівського, на хімічному заводі в Костянтинівці, на металургійному заводі в Краматорську, на Штерівській електростанції, на паровозобудівельному заводі в Луганському (саме таке написання в автора), на заводі «Держемалія», на фабриці з виробництва олівців, на курорті в Слов'янському. І все це автор подає з детальними описами виробничих процесів.

Оповідь автора в репортажах ведеться в оптимістичному ключі – уже перші сторінки популяризують досягнення радянського суспільства, культивують думку про успішний процес колективізації та розбудови промисловості: «*Донбас став однією з найбагатших частин України. Густим павутинням оплутали його залізниці. Чорноземний степ тепер увесь розораний й дає великі врожаї, що їх вистачає не лише для людности Донбасу, а ще й вивозять на північ*» [2, с. 5]. У матеріалі жодного слова про якісь негативні моменти в процесі трудових звершень. Червоною ниткою через увесь репортаж проходить ідея високих досягнень радянської індустріалізації, величезна праця людей, які працюють на благо держави.

Журналіст В. Владко має час і бажання все побачити, тому детально відтворює найдрібніші етапи видобутку вугілля та кам'яної солі, виробництва скла, виплавлення чавуну, виготовлення паровозів, емальованого посуду й олівців. На описи таких процесів репортер відводить по декілька сторінок, оскільки вважає, що радянський читач мало що знає про промислове життя Донбасу: «*Мало хто був на Донбасі, мало хто бачив на свої очі, як здобувають тепер у новому, нашому Донбасі вугілля та сіль, як плавлять з залізняка чавун, сталь та залізо, як виробляють з цього металю машини для радянської країни*» [2, с. 10], а не знаючи цього, важко зрозуміти майбутнє Донбасу, що увесь час розвивається «*за «пляном великих робіт», за п'ятирічною розвитку народнього господарства України*» [2, с. 10]. Прочитавши репортажі й таким чином, поверхово ознайомившись із промисловістю та виробництвами Донбасу, радянські читачі, на думку автора, матимуть «*деяку уяву про підприємства, адже деякі з них не мають подібних собі по всій Україні, а іноді і по всьому Союзу*» [2, с. 10].

У репортажах чимало розповідається про відмінність радянської політики щодо Донбасу порівняно із загарбницькою діяльністю Російської імперії, яка розглядала колонію тільки як джерело сировини, якої треба побільше викачати й використати для власних потреб. Так, у дореволюційні часи наймогутнішими господарями вугільного Донбасу були французи та бельгійці і більша частина прибутків ішла за кордон; капіталісти не турбувалися про те, щоб краще використати запаси вугілля; прокладали невеличкі, погано устатковані шахти, щоб дешевше коштувало; не турбувалися про механізацію робіт; під землею діти працювали разом із дорослими; на шахтах траплялося безліч нещасних випадків. Репортер твердо переконаний, що радянська політика не має такої споживацької мети.

Автор стверджує, що з приходом на Донбас радянської влади все зазнає кардинальних змін: «Донбас... тепер не джерело скажених прибутків закордонних капіталістів. Донбас – справжня золота країна для робітників та селян, що хоч і з труднощами, напружуючи всі сили, але все ж поширюють та зміцнюють своє господарство, скинувши геть ненажерливих капіталістів» [2, с. 77]. На основі побаченого та почутого під час мандрівки регіоном В. Владко робить висновок, що Донбас активно промислово розвивається, на виробництвах ручна праця замінюється машинною, умови життя робітників значно поліпшилися – діти більше не працюють по шахтах, вжито суворих заходів щодо охорони праці, збільшено зарплату, збудовано багато будинків для робітників, закладів відпочинку та лікарень. Репортер не може не захоплюватися грандіозністю промислового розвитку, величністю будов.

Як і більшість тогочасних журналістів, В. Владко у своїх репортажах оспівував нову, промислово розвинену, радянську країну. Зрозуміло, що й у збірнику репортажів «Донбас – золота країна» він із надзвичайною емоційністю пише про природні багатства регіону, про швидкі темпи індустріалізації, про соціалістичні змагання на підприємствах, про розбудову міст і селищ, про розвиток транспортної мережі. Новий соціалістичний Донбас, що «дає вугілля майже всім нашим підприємствам, невпинно розвивається, даючи можливість будувати радянське народне господарство» [2, с. 76], викликає захоплення в репортера.

Варто зауважити, що, попри авторський ентузіазм у справі індустріалізації та зображення щасливого життя пролетаріату, що «переможним шляхом йде до соціалізму» [2, с. 76], В. Владко намагається бути максимально конкретним, об'єктивним, точним. Так, приїхавши до Константинівки (саме таке написання в автора), де сконцентровано хімічні заводи, автор зазначає, що свіжого повітря там майже немає, по всьому місті шириться жажливий сморід, від якого навіть комахи погинули: «Я озирнувся: справді, мух не було – їх винищує цей гострий, хемічний пах» [2, с. 28]. Акцентуючи на поганій екологічній ситуації в місті, В. Владко детально описує своє самопочуття, зазначаючи, що «над вечір мені боліла голова, я не міг глибоко зідхнути, в грудях тісно, немов хто, стиснувши їх, не випускає» [2, с. 28].

Завершує В. Владко репортажну збірку в традиційно оптимістичному тоні. Його тішить те, що індустріалізація Донбасу досягла значних успіхів, що робітники – господарі усієї промисловості – будують своє нове життя, що «за пляном великих робіт, за п'ятирічкою, йдучи шляхом, що його накреслив Ленін, робітники та селяни переможуть всі труднощі» [2, с. 77].

IV. Висновки

Отже, проаналізувавши збірку В. Владка «Донбас – золота країна», можна зробити висновок, що репортаж на виробничу тематику як жанрово-тематичному різновиду притаманні такі специфічні ознаки: оптимістично-піднесений тон оповіді; акцентування на перевагах соціалістичного шляху розвитку; партійність, ідейність, пафосність; головні герої репортажів – робітники – «будівники світлого комуністичного майбутнього»; натуралістична описовість виробничих процесів; створення ідилічних картин радянського життя; наявність протокольно-декларативних гасел, виробничої лексики, великої кількості фактичного матеріалу (статистичних даних, історичних відомостей).

Перспективним для подальшого дослідження порушеного питання вбачаємо вивчення літературних репортажів на виробничу тематику 1920-30-х рр., оскільки, незважаючи на дев'яносто років з часу їх написання, вони цікаві та пізнавальні, дають уявлення про життя тогочасного суспільства.

Список використаної літератури

1. Васків М. Конфлікт бажаного і дійсного в нарисі «Сади» кубанського письменника О. Розумієнка. *Синopsis: текст, контекст, media*. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2015_1_4 (дата звернення: 22.05.2020).
2. Владко В. Донбас – золота країна. Харків : Державне видавництво України, 1930, 80 с.
3. Гаврилук І. Образні мікросистеми в журналістському тексті: специфіка функціонування : автореф. дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.04. Запоріжжя, 2008. 20 с.
4. Галлер М. Репортаж : навч. посіб. / за заг. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія Української преси : Центр Вільної Преси, 2011. 348 с.
5. Грабельников А. Работа журналиста в прессе : учеб. пособ. Москва : РИП-Холдинг, 2007. 274 с.
6. Жадько В. Журналістика та основи редакторської майстерності : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 271 с.
7. Исакова Е. Текстовая категория «событие» в современном репортаже. *Известия Уральского федерального университета*. Серия 1. Проблемы образования, науки и культуры. 2019. Т. 25. № 3 (189). С. 81–91.
8. Качкан В. Жанри публіцистики : навч. посіб. Київ : НМК ВО, 1988. 120 с.
9. Можяева Т. Кинематографичность художественного текста. Москва : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2011. 180 с.

10. Прокопенко І. Репортаж в газеті. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 1959. 157 с.
11. Савченко Л. Проблемы трансформации жанров и их идентификации в теории и практике журналистики. *Universum: Филология и искусствоведение* : електрон. научн. журн. 2018. №4 (50). URL: <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/5730> (дата обращения: 22.05.2020).
12. Сінченко О. Роман «Крила» Володимира Кузьмича: особливості поетики. *Україністика: минуле, сучасне, майбутнє* : зб. ст. учасників Міжнар. конфер. Брно : Ун-т ім. Масарика, 2009. С. 494–501.
13. Шевченко Л. Мовні засоби активізації сприймання газетного тексту (на матеріалах газети «Україна молода» 2007–2011 рр.). *Стиль і текст*. 2011. Вип. 12. С. 57–67.
14. Seegert, A. Steam of Consciousness. Technology and Sensation in Dickens' Railway Sketches. *Philament Sense and Sensation*. 2009. URL: http://sydney.edu.au/arts/publications/philament/issue14_pdfs (date of request: 22.05.2020).

References

1. Vaskiv, M. (2015). Konflikt bazhanoho i diisnoho v narysi «Sady» kubanskoho pysmennyka O. Rozumiiienka [The conflict of the desired and the real in the essay «Gardens» by the Cuban writer O. Rozumienko]. *Synopsys: tekst, kontekst, media*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2015_1_4 [in Ukrainian].
2. Vladko, V. (1930). Donbas – zolota kraina [Donbass is a golden country]. Kharkiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy [in Ukrainian].
3. Havryliuk, I. (2008). *Obrazni mikrosystemy v zhurnalistskomu teksti: spetsyfika funktsionuvannia* [Image microsystems in journalistic text: specifics of functioning]. (Extended abstract of candidate's thesis), Zaporizhzhia [in Ukrainian].
4. Haller, M. (2011). Reportazh [Reportage]. Kyiv: Akademija Ukraijnsjkoji presy, Centr Viljnoji Presy [in Ukrainian].
5. Grabel'nikov, A. (2007). Rabota zhurnalista v presse [The work of a journalist in the press]. Moskva: RIP-Holding [in Russian].
6. Zhadko, V. (2012). Zhurnalistyka ta osnovy redaktorskoj maisternosti [Journalism and the basics of editorial skills]. Kyiv: Znannja [in Ukrainian].
7. Isakova, Ye. (2019). Tekstovaya kategoriya «sobyitie» v sovremenom reportazhe [The text category «event» in modern reporting]. *Izvestiya Uralskogo federalnogo universiteta. Ser. 1. Problemy obrazovaniya, nauki i kultury* [Bulletin of the Ural Federal University. Ser. 1, Problems of Education, Science and Culture], 25, 3 (189), 81–91 [in Russian].
8. Kachkan, V. (1988). Zhanry publitsystyky [Genres of journalism]. Kyiv: NMK VO [in Ukrainian].
9. Mozhaeva, T. (2011). Kinematografichnost' hudozhestvennogo teksta [Cinematography of a literary text]. Moskva: LAP LAMBERT Academic Publishing [in Russian].
10. Prokopenko, I. (1959). Reportazh v hazeti [Report in the newspaper]. Kyiv: Vydavnycho-poligraphichnyj centr «Kyjivsjkyj universytet» [in Ukrainian].
11. Savchenko, L. (2018). Problemy transformatsii zhanrov i ih identifikatsii v teorii i praktike zhurnalistiki [Problems of transformation of genres and their identification in the theory and practice of journalism]. *Universum: Filologiya i iskusstvovedenie* [Universum: Philology and art history], 4 (50). Retrieved from <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/5730> [in Russian].
12. Sinchenko, O. (2009). Roman «Kryla» Volodymyra Kuzmycha: osoblyvosti poetyky [The novel «Wings» by Volodymyr Kuzmych: features of poetics]. *Ukrajinistyka : mynule, suchasne, majbutnje II: zbirnyk statej uchasnykiv mizhnarodnoji konferenciji* [Ukrainian studies: past, present, future II: collection of articles of the participants of the international conference]. Brno: Universytet imeni Masaryka [in Ukrainian].
13. Shevchenko, L. (2011). Movni zasoby aktyvizatsii sprymannia hazetnoho tekstu (na materialakh hazety «Ukraina moloda» 2007–2011 rr.) [Linguistic means of activating the perception of the newspaper text (on the materials of the newspaper «Ukraine Moloda» 2007–2011)]. *Styl i tekst*, 12, 57–67 [in Ukrainian].
14. Seegert, A. (2009). Steam of Consciousness. Technology and Sensation in Dickens' Railway Sketches. *Philament Sense and Sensation*. Retrieved from http://sydney.edu.au/arts/publications/philament/issue14_pdfs/ [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.06.2020.

Received 03.06.2020.

Bykova O. M. Production Subjects and Ways of its Artistic Implementation in the Collection of Reports V. Vladko «Donbass is a Golden Country»

The purpose of the research is to identify the genre and style features of the reportage on production topic on the example of collection by V. Vladko «Donbass is a golden country».

Research methodology. In accordance with the purpose, the research process requires a comprehensive application of such methods as: inductive-deductive – to observe and describe the selected characteristics of the reportage on production topics; descriptive-analytical – gave the opportunity to analyze the textual means of realization of genre-forming features of the reportage on production topics with further comparison and generalization of the obtained results; bibliographic – in order to collect and process literature on the research topic. The method of observation was used to collect primary empirical materials. On the basis of the structural-functional method the analysis of reportage collection by V. Vladko «Donbass is a golden country» was carried out. The method of generalization allowed to summarize the theoretical provisions of the study and to form a comprehensive vision of ways of artistic realization of industrial themes in the collection of reportages by V. Vladko «Donbass is a golden country».

Results. The author emphasizes that this genre variety was extremely popular in Soviet journalism in the late 1920's and early 1930's. In the periodicals of that time, materials appeared more and more often in which journalists paid special attention to describing the labor exploits of Soviet people during industrialization and collectivization campaigns, were interested in the work of factories, and collective farms, and portrayed people's faith in a better future. Particular attention is paid to their ideological orientation, cultivating the theme of the working class and the industrialization of a new society. It has been found that the reporter aims to describe these processes exclusively as a positive phenomenon. The purpose of our study is to analyze the genre and style features of reporting on production topics. The vision and application of the division of reporting into genre varieties, the characteristics of their identification and typological features are relatively new in the theory and practice of social communication research, which determines the relevance of our study. The subject of the research is V. Vladko's collection of reports «Donbass is a golden country». To achieve this goal was used a set of general and special research methods, including the principle of historicism, methods of analysis and synthesis, etc. After analyzing the collection of V. Vladko «Donbass is a golden country», we decided that the report on the production theme as a genre-thematic variety has the following specific features: optimistic and sublime tone of the story; emphasis on the advantages of the socialist way of development; party affiliation, ideology, pathos; the main characters of the reports are workers – «builders of a bright communist future»; naturalistic descriptiveness of production processes; creation of idyllic pictures of Soviet life; availability of protocol-declarative slogans, production vocabulary, a large amount of factual material (statistical data, historical information).

Novelty. In view of previous research and analysis of empirical material, at the first time a reportage on production topics was singled out as a genre-thematic type of reporting.

Practical significance. The results of the research can be used during development of educational materials on normative disciplines («Introduction to the specialty», «Genres of journalism», «History of Ukrainian journalism», «Theory and practice of journalistic creativity»), special courses and special seminars in higher education institutions for students majoring in «Journalism».

Key words: report on production topics, labor, worker, Donbass, industry.

Быкова О. Н. Производственная тематика и пути ее художественной реализации в сборнике репортажей В. Владко «Донбасс – золотая страна»

Цель исследования – определить жанрово-стилевые особенности репортажа на производственную тематику на примере сборника В. Владко «Донбасс – золотая страна».

Методология исследования. Согласно цели, процесс исследования требовал комплексного применения таких методов, как: индуктивно-дедуктивный – для наблюдения и описания характеристик репортажа на производственную тематику; описательно-аналитический – для анализа текстовых средств реализации жанровых признаков репортажа на производственную тематику с последующим сопоставлением и обобщением полученных результатов; библиографический – для сбора и обработки литературы по теме исследования. Для сбора первичных эмпирических материалов применен метод наблюдения. На основе структурно-функционального метода осуществлен анализ репортажной сборника В. Владко «Донбасс – золотая страна». Метод обобщения позволил суммировать теоретические положения исследования и сформировать комплексное видение путей художественной реализации производственной тематики в сборнике репортажей В. Владко «Донбасс – золотая страна».

Результаты. В конце 1920-х – начале 1930-х гг. ведущей в советской журналистике становится тема труда. В тогдашней периодике все чаще появляются материалы, в которых журналисты особое внимание уделяют описанию трудовых подвигов советских людей во время кампаний индустриализации и коллективизации, интересуются работой заводов, фабрик, колхозов, описывают веру людей в лучшее будущее. Именно поэтому чрезвычайно популярным с конца 1920-х гг. становится репортаж на производственную тематику. На основе анализа сборника В. Владко «Донбасс – золотая страна» сделан вывод, что репортажу на производственную тематику как жанрово-тематической разновидности присущи такие специфические признаки: оптимистично-возвышенный тон повествования; акценту-

рование на преимуществах социалистического пути развития; партийность, идейность, пафосность; главные герои репортажей – рабочие – «строители светлого коммунистического будущего»; натуралистическая описательность производственных процессов; создание идиллических картин советской жизни; наличие протокольно-декларативных лозунгов, производственной лексики, большого количества фактического материала (статистических данных, исторических сведений).

Новизна. Рассмотрен репортаж на производственную тематику как жанрово-тематическая разновидность репортажа.

Практическое значение. Результаты исследования могут быть использованы при разработке учебных материалов по нормативным дисциплинам («Введение в специальность», «Жанры журналистики», «История украинской журналистики», «Теория и практика журналистского творчества»), спецкурсам и спецсеминарам в высших учебных заведениях для студентов специальности «Журналистика».

Ключевые слова: репортаж на производственную тематику, труд, рабочий, Донбасс, промышленность.